

Tämä vuosi on perunan

(lähde: Potato Processing, May/June 2008)

YK:lta tunnustusta saanut vaatimaton peruna on keskeisessä asemassa globaalissa ruokatuotannossa. Perunan tuotanto ja kulutus kasvavat kehitysmaissa.

Peruna rulettaa! YK on julistanut vuoden 2008 kansainväliseksi Perunan vuodeksi. Juhlavuosi osuu samaan aikaan, jolloin vehnän, maissin ja riisin hupenevat varastot nostavat ruuan hintaa.

Kun huoli ruokapulan aiheuttamista levottomuuksista heikosti kehittyneissä maissa kasvaa, maailman huomio kääntyy ikivanhaan viljelykasviin, joka hidastaa hintojen nousutahtia – vaatimattomaan perunaan.

Peruna on merkittävässä asemassa globaalissa ruokatuotannossa. Ei-viljaperäisten ravintokasvien ykkönen ylsi 320 miljoonan tonnin ennätysatoon vuonna 2007.

Perunan kulutus kasvaa kehitysmaissa voimakkaasti: maat käyttävät yli puolet maailman perunasadosta. Perunan helppo viljeltävyys ja runsas ravintosisältö ovat tuoneet arvokkaan sadon miljoonille viljelijöille.

Peruna – toisin kuin useimmat viljat – ei ole kansainvälistä kauppatavaraa. Vain murto-osa kokonaistuotannosta päätyy kansainväliseen kauppaan. Useimmiten hinta määräytyy paikallisten tuotantokustannusten mukaan kansainvälisten suhdanteiden sijaan. Sen vuoksi peruna on erinomainen ruokavarantokasvi, joka auttaa sekä pienituloisia viljelijöitä että haavoittuvia kuluttajia selviämään kysynnän ja tarjonnan aiheuttamasta ruuan hintojen noususta.

Perussa hallitus on rohkaissut kansaa syömään leipää, joka sisältää perunajauhoja. Toimenpiteen tarkoituksena on vähentää kalliin vehnän maahantuontia. Maailman suurimman perunantuottajamaan Kiinan maatalousasiantuntijat ovat ehdottaneet perunasta maan pääviljelyskasvia suurimmalle osalle pelloista. Intia suunnittelee kaksinkertaistavansa tuotantonsa.

Kansainvälisen Perunan vuoden tarkoituksena on herättää tietoisuutta perunan merkittävästä roolista maataloudessa ja markkinataloudessa sekä maailman ruokavarastoissa. Sillä on myös hyvin käytännöllinen tehtävä: edistää sellaisten perunaan pohjautuvien menetelmien kehitystä, jotka mahdollistavat tuottajien ja kuluttajien hyvinvointia sekä tukea toimia, jotka lisäävät tietoisuutta siitä, että peruna on ”tulevaisuuden ruoka”.

Seuraavien kahden vuosikymmenen aikana maailman väestö kasvaa keskimäärin 100 miljoonalla joka vuosi. Yli 95 prosenttia väestönkasvusta tapahtuu kehitysmaissa, joissa maasta ja vedestä on jo nyt pulaa. Kansainvälisen yhteisön suurin haste on varmistaa ruuansaanin nykyisille ja tuleville sukupolville ja samalla turvata luonnonvarojen riittävyys. Perunalla on merkittävä rooli yhtälön ratkaisussa.

Perunaa on syöty Andeilla jo 8 000 vuotta. Espanjalaiset toivat perunan Eurooppaan 1500-luvulla, ja se yleistyi nopeasti kaikkialla maailmassa: nykyään perunaa viljellään arviolta 192 000 neliökilometrillä. Kasvualueet ulottuvat Kiinan Yunnanin ylätasangoilta Intian subtrooppisille alangoille sekä Jaavan päiväntasaajan ylängöiltä aina Ukrainan aroille.

Perunan pitäisi olla vaihtoehtona ratkaisuisissa, joilla nälkäisille ja köyhille pyritään tarjoamaan ravitsevaa ruokaa. Peruna sopii alueille, joissa on niukasti maata ja työvoimaa on runsaasti. Viljelykasvi tuottaa ravitsevaa ruokaa nopeammin, pienellä alalla ja kovemmissa sääolosuhteissa kuin mikään muu pääravintokasvi. Kasvista 85 prosenttia kelpaa syötäväksi, viljakasveista noin puolet.

Perunat ovat sinulle hyväksi. Hiilihydraattiansa ansiosta peruna on hyvä energianlähde ja sen mukulat sisältävät runsaasti proteiinia (noin 2,1 prosenttia painosta) ja tärkeitä ihmisen tarvitsemia aminohappoja. Perunan C-vitamiinipitoisuus on korkea – yksi keskikokoinen peruna sisältää puolet päivittäisestä suosituksesta ja tyydyttää viidenneksen kaliumin tarpeesta.

Perunan kysyntä jatkaa kasvuaan, ja tuotanto on lisääntynyt 10 vuodessa keskimäärin 4,5 prosenttia vuosittain. Kehitysmaissa, erityisesti Aasiassa, tuotannon kasvu on ylittänyt monen muun ravintokasvin tuotannon. Vaikka perunankulutus Euroopassa on vähentynyt, kehitysmaissa on käynyt toisin. Vuosina 1961-63 perunankulutus oli 10 kiloa henkilöä kohden, vuonna 2003 määrä nousi 22 kiloon. Kehitysmaat kuluttavat perunaa silti vain neljänneksen siitä mitä Eurooppa, mutta kasvun odotetaan selvästi kiihtyvän tulevaisuudessa.

1990-luvun alkupuolelle asti suurin osa perunasadosta kasvatettiin ja käytettiin Euroopassa, Pohjois-Amerikassa ja entisen Neuvostoliiton maissa. Sen jälkeen kysynnän ja tuotannon suurin kasvu tapahtui Aasiassa, Afrikassa ja Latalaisessa Amerikassa, missä tuotanto on kasvanut 60-luvun alun 30 miljoonasta tonnista 165 miljoonaan tonniin vuonna 2007. FAO:n tilastot vuodelta 2005 osoittavat ensi kertaa, että heikosti kehittyneiden maiden tuotanto ohitti kehittyneiden maiden tuotannon. Suurin perunanviljelijä on Kiina, ja kolmasosa maailman sadosta korjataan Kiinassa ja Intiassa. Vuonna 2007 Aasia ja Eurooppa olivat pääviljelyalueita yli 80 prosentin osuudellaan. Vaikka Afrikan ja Latalaisen Amerikan satomäärät olivat paljon pienemmät, ennätysiksi rikottiin. Pohjois-Amerikassa saatiin parhaimmat sadot, jotka ylsivät jopa 36 tonniin hehtaarilta.

Lähes puolet maailman perunasadosta syödään Aasiassa. Koska väkeä on paljon, kulutus henkilöä kohden oli kuitenkin vain 25 kiloa vuonna 2005. Innokkaimpia perunansyöjiä ovat eurooppalaiset. Latalaisessa Amerikassa ja Afrikassa kulutus on pienin mutta kasvava.

Tulotason nousu muuttaa ravitsemusta yhä energiapitoisempaan suuntaan erityisesti kehitysmaiden kaupunkialueilla, mikä lisää perunan suosiota. Etelä-Afrikassa kulutus on kasvanut kaupunkialueilla, mutta maaseudulla maissiin asema on vankka. Kiinassa parantunut tulotaso ja kaupungistuminen ovat lisänneet perunajalosteiden kysyntää. Lisäksi peruna monipuolistaa ruokavaliota useissa maissa.

Peruna tuskin korvaa muiden ravintokasvien antamaa energiaa, mutta se voi täydentää ruokavaliota vitamiineillaan, mineraaleillaan ja proteiineillaan. Peruna voi olla tärkeä ravinnonlähde, mutta tasapainoinen ruokavalio koostuu myös vihanneksista ja täysviljatuotteista.

Mistä on kyse:

Kansainvälisen Perunan Vuoden, International Year of the Potato (IYP), päätarkoituksena on edistää teollisuuden ja tuottajien kestävästä kehitystä. Vuosi on ensimmäinen askel jatkuvassa prosessissa. Merkkivuoden tehtävänä on vauhdittaa perunaan liittyvää tiedonvaihtoa sekä pistää alkuun eripituisia kehitysohjelmia.

Lyhyellä tähtäyksellä juhluvuosi lisää tietoisuutta ja tukee perunaan liittyviä erilaisia toimenpiteitä. Pitkällä aikavälillä vuoden tarkoituksena on tukea kansallisia ohjelmia ja kehitysstrategioita. Vaikutusten maksimoimiseksi alueellisten ja kansallisten toimijoiden työ ja sen jatkuvuus ovat avainasemassa.

Välittömät tavoitteet ovat:

- lisätä tietoisuutta perunantuotannon merkityksestä ja vähentää äärimmäistä köyhyyttä ja nälkää ympäristönäkökulmat huomioiden.
- järjestää ja vetää juhluvuoden kunniaksi tapahtumia kansallisella, kansainvälisellä ja globaalilla tasolla.
- edistää tiedonjakoa ja informaatiota alan tuottavuuden haasteista ja mahdollisuuksista globaalilla, kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.
- edistää kestävien kansainvälisen kumppanuuksien syntymistä sekä lisätä tuotantoketjun yhteistyötä julkisen, kolmannen sektorin ja yksityisen omistajuuden välillä.

Päämäärät ovat:

- Lisätä tietoa perunan tärkeydestä ruokavarantona, tulonlähteenä ja kasvavasta kysynnästä sekä kannattavuudesta sen viljelijälle ja tuottajamaille. Lisätä tietoa ja saada tunnustusta perunanviljelyn perinnölle.
- Parantaa mekanismeja, joilla taataan paikallinen valtuutus ja osallisuus perunan kehitysresurssien käyttöön kuluttajamaissa ympäristönäkökohdat huomioiden.
- Parantaa kansainvälistä yhteistyötä rakentamalla kumppanuuksia.
- Lisätä koululaisten tietämystä maatalous-, ravinto-, ympäristöasioista sekä ruuantuotannosta.

Miten tähän tultiin?

Luonnosehdotuksen YK:n yleiskokoukselle laati sveitsiläinen Stefano Toscano: ”Huomioiden sen, että peruna on pääravintokasvi maailman väestön ruokavaliossa, viitaten FAO:n päätöslauselmaan 4/2005, 25.11.2005, maailman huomio on kiinnitettävä siihen, millainen merkitys sillä on maailman ruokavarannolle sekä köyhyyden kitkemisessä yhdessä sovittujen kehitystavoitteiden ja vuosituhattavoitteiden mukaisesti.

1. Julistetaan vuosi 2008 Perunan Vuodeksi
2. Juhluvuoden toteuttaa YK:n alainen FAO yhdessä hallitusten, YK:n kehitysohjelmien, CGIAR:n (the Consultative Group on International Agricultural Research centre) ja muiden tärkeiden YK-organisaatioiden sekä ei-julkisten tahojen kanssa...”